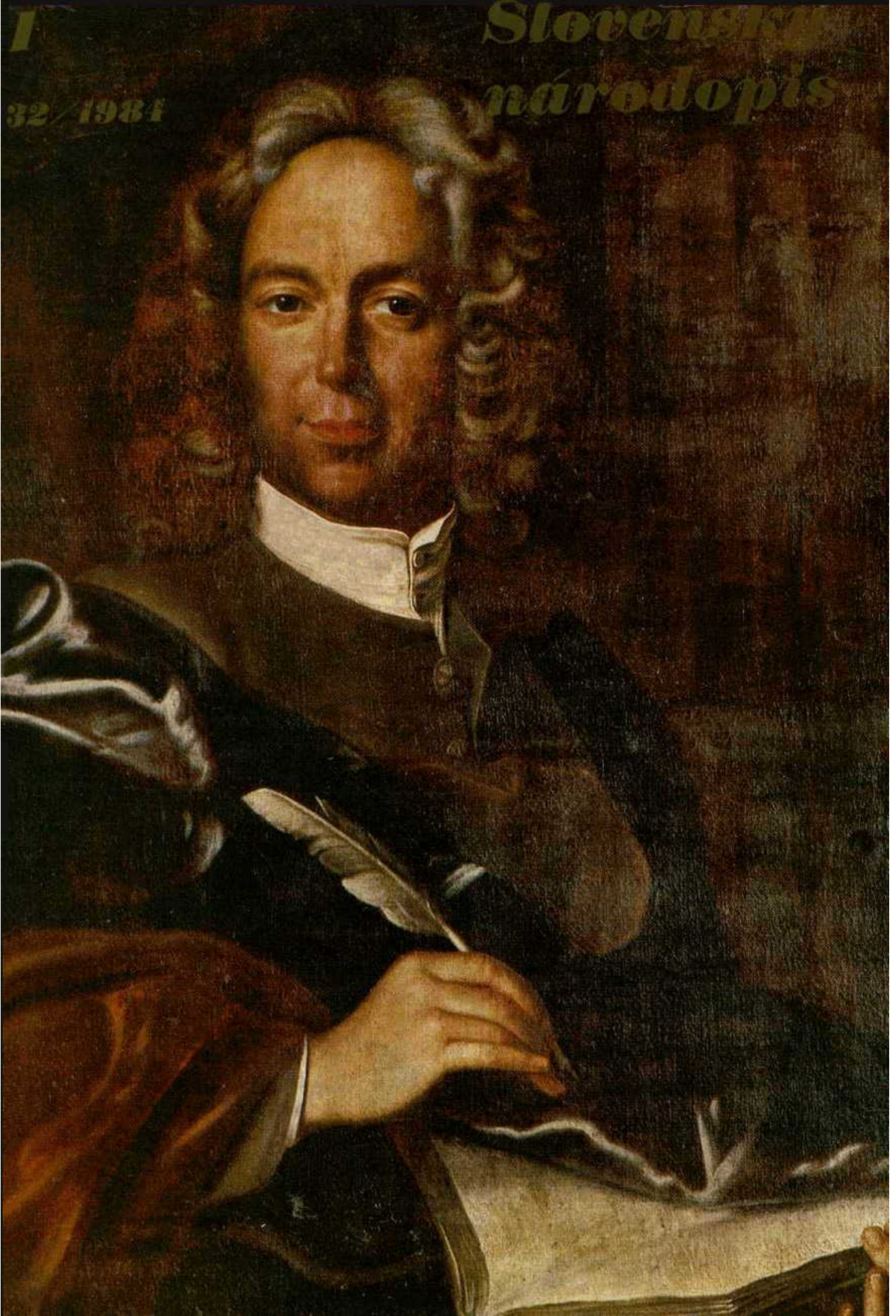

I
32/1984

Slovenski
narodopis

Na obálke: 1. strana: Ján Kupecký, Portrét Mateja Bela. Kópia olejomalby z konca 18. storočia, zhotovená neznámym kopistom podľa medzičasom strateného originálu. Obraz sa nachádza v Gemerskom múzeu v Rimavskej Sobote. Identifikoval ho Ladislav Saučín v štúdií Podobizeň Mateja Bela od Jána Kupeckého. *Ars*, umelecko-historická revue Slovenskej akadémie vied, 1969, 1, s. 103—112.

4. strana: Mapa Polomky k rukopisu M. Bela *Notitie Gemerskej župy* z r. 1720. *Bibliotheca Esztergom*. Fotodok. ÚHV SAV

K príspevku V. Urbanovej a J. Tibenského *Matej Bel a slovenský ľud*.

HLAVNÁ REDAKTORKA
Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Viera Gašparíková, Emília Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Adam Pranda, Antonín Robek, Viera Urbanová

Slovenský národopis

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED

VEDA
VYDAVATELSTVO SLOVENSKEJ AKADEMIE VIED
BRATISLAVA

OBSAH

Urbancová, Viera — Tibenský, Ján: Matej Bel a slovenský ľud . . .	7	Švehlák, Svetozár: K životu žánru balady v súčasnosti	145
LUDOVÁ BALADA — PROBLÉMY KOMPLEXNÉHO ŠTÚDIA ŽÁNRU		Mušinka, Mikuláš: Prínos Oresta Zilynského pre výskum slovanskej ľudovej balady	155
Úvod (Soňa Burlasová)	37	Krizová, Ildikó: Súčasný stav maďarského výskumu balád	163
Burlasová, Soňa: Ludová balada a jej vzťah k príbuzným epickým piesňam	39	ROZHLADY	
Hvišč, Jozef: Trojrozmernosť balady	51	K jubileu doc. PhDr. Jána Michálka, CSc. (Božena Filová)	168
Popovič, Anton: Interpretácia ľudovej balady	57	PhDr. Ján Kantár, CSc. päťdesiatnik (Svetozár Švehlák)	171
Beneš, Bohuslav — Popelka, Pavel: Lidová balada moravsko-slovenského pomezí	63	Štvrtstoročie činnosti Slovenskej národopisnej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied (Ema Drábiková)	172
Lunterová, Gabriela: Slovenské epické piesne a ich tematika	73	Medzinárodné kolokvium Slavistika v etnografickej vede socialistických krajín — súčasný stav a perspektívy, v Smoleniciach (Viera Nosáľová)	181
Krekovičová, Eva: Slovenská ľudová balada a epická pieseň z hľadiska geografického a lokálneho	79	Výstava fotografií J. Dérera v Martine a Bratislave (Adam Pranda)	182
Šrámková, Marta — Sirovátka, Oldřich: K poměru mezi českou a slovenskou lidovou baladou	93	RECENZIE A REFERÁTY	
Kraus, Cyril: Slovenská ľudová a literárna balada v 19. storočí	103	Riečnica-Harvelka (Lubica Chorváthová)	184
Gašparíková, Viera: K otázkam vzťahu balady a folklórnej prózy	111	M. Leščák — O. Sirovátka: Folklór a folkloristika (Viktor Krupa)	185
Liba, Peter: K poetike ľudovej balady Bola jedna stará vdova	115	E. Plicková: Maľované salaše (Jarmila Paličková-Pátková)	187
Kerulová, Marta: Špecifickosť lyrickej zložky v renesančnej balade Naša pani kňahne	125	L. V. Prikryl: Slovensko na starých mapách (Peter Podolák)	188
Kováčová, Juliana: Miesto balady v podpolianskom ľudovom speve	133	B. A. Rybakov: Jazyčestvo drevních slavian (Emília Horváthová)	190

Урбанцова, Вера — Тибенски, Ян: Матей Бел и словацкий народ . . .	7	Керулева, Марта: Специфичность ли- рической составляющей в ренессансной балладе <i>Naša pani kňahne</i>	125
НАРОДНАЯ БАЛЛАДА — ПРОБЛЕМЫ КОМПЛЕКСНОГО ИЗУЧЕНИЯ ЖАНРА		Ковачова, Юлиана: Место баллады в подполянском народном пении . . .	133
Введение (Соня Бурласова) . . .	37	Швеглак, Светозар: О бытовании жан- ра баллады в настоящее время . . .	145
Бурласова, Соня: Народная баллада и ее связь с родственными эпическими песнями	39	Мушинка, Микулаш: Вклад О. Зилин- ского в исследование славянской на- родной баллады	155
Хвищ, Йозеф: Трехразмерность баллады	51	Криза, Илдико: Современное состояние исследования баллад в Венгрии . . .	163
Попович, Антон: Интерпретация на- родной баллады	57	ОБЗОРЫ	
Бенеш, Бохуслав — Попелка, Павел: Народная баллада моравско-словацкой пограничной области	63	К юбилею доцента д-ра Яна Михалека, кандидата наук (Божена Филова) . . .	168
Лунтерова, Габрела: Словацкие эпи- ческие песни и их тематика	73	Д-ру Яну Кантару, канд. наук пятьдесят лет (Светозар Швеглак)	171
Крековичова, Эва: Словацкая на- родная баллада и эпическая песня с географической и локальной точек зрения	79	25 лет деятельности Словацкого этногра- фического общества при Словацкой Академии Наук (Ема Драбикова) . . .	172
Шрамкова, Марта — Сироватка, Олдржих: К соотношению между чеш- ской и словацкой народными баллада- ми	93	Международный коллоквиум Славистика в этнографической науке социалисти- ческих стран — современное состояние и перспективы, в Смоленицах (Вера Носалева)	181
Краус, Цирил: Словацкая народная и литературная баллада в 19 веке . . .	103	Выставка фотографий И. Дерера в Мар- тине и Братиславе (Адам Пранда)	182
Гашпарикова, Вера: К вопросам связи баллады и фольклорной прозы	111	РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ	
Либба, Петер: К поэтике народной бал- лады <i>Vola jedna stará vdova</i>	115		

Urbancová, Viera, — Tibenský, Ján: Matthias Bel und das slowakische Volk	7
DIE VOLKSBALLADE — PROBLEME DES GESAMTSTUDIUM DES GENRES	
Einleitung (Soňa Burlasová)	37
Burlasová, Soňa: Die Volksballade und ihre Beziehung zu verwandten epischen Lieder	39
Hvišč, Jozef: Die Dreidimensionalität der Ballade	51
Popovič, Anton: Eine Interpretation der Volksballade	57
Beneš, Bohuslav — Popelka, Pavel: Die volkstümliche Ballade im mährisch-slowakischen Grenzgebiet	63
Lunterová, Gabriela: Die slowakischen epischen Lieder und ihre Thematik	73
Krekovičová, Eva: Die slowakischen Volksballaden und epischen Lieder vom Aspekt ihres geographischen und lokalen Kontextes	79
Šrámková, Marta — Sirovátka, Oldřich: Das Verhältnis zwischen der tschechischen und der slowakischen Volksballade	93
Kraus, Cyril: Die slowakische volkstümliche und literarische Ballade im 19. Jahrhundert	103
Gašparíková, Viera: Zur Frage der Beziehung zwischen der Ballade und der Folkloreprosa	111
Liba, Peter: Zur Poetik der Ballade	

„Bola jedna stará vdova“	115
Kerulová, Marta: Der spezifische Charakter der lyrischen Komponente in der Renaissanceballade „Naša pani kňahne“	125
Kováčová, Juliana: Der Platz der Ballade im Volksliederrepertoire des Podpoľanie-Gebietes	133
Švehlák, Svetozár: Das Leben der Ballade in der Gegenwart	145
Mušinka, Mikuláš: Der Beitrag Orest Zilynskijs zur Erforschung der slawischen Volksballade	155
Kriza, Ildikó: Derzeitiger Zustand der Balladeforschung in Ungarn	163

RUNDSCHAU

Jubiläum des Doz. PhDr. Ján Michálek CSc. (Božena Filová)	168
PhDr. Ján Kantár, CSc. — fünfzigjährig (Svetozár Švehlák)	171
25 Jahre Tätigkeit der Slowakischen ethnographischen Gesellschaft bei der Slowakischen Akademie der Wissenschaften (Ema Drábiková)	172
Internationales Kolloquium Slawistik in der ethnographischen Wissenschaft der sozialistischen Länder in Smolenice (Viera Nosáľová)	181
Eine Ausstellung der Photographien des J. Dérer in Martin und Bratislava (Adam Pranda)	184

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

Urbančová, Viera — Tibenský, Ján: Matej Bel and the Slovak people	7	renaissance ballad Naša pani kňahne	125
FOLK BALLAD — THE PROBLEMS OF THE COMPLEX STUDY OF THE GENRE			
Introduction (Soňa Burlasová)	37	Kováčová, Julian: The place of a ballad in the folk singing of the Poľana region	133
Burlasová, Soňa: The folk ballad and its relation to the related epic songs	39	Švehlák, Svetozár: On the existence of the ballad genre at the present	145
Hvišč, Jozef: Three-dimensionality of the ballad	51	Mušinka, Mikuláš: The contribution of O. Zilynsky to the research of the Slavonic folk ballad	155
Popovič, Anton: Interpretation of the folk ballad	57	Kriza, Ildikó: The recent state of the investigation of ballads in Hungary	163
Beneš, Bohuslav — Popelka, Pavel: The folk ballad of the Moravian and Slovak borderland	63	COMMENTARY	
Lunterová, Gabriela: The Slovak epic songs and their theme	73	To the life jubilee of doc. PhDr. Ján Michálek, CSc. (Božena Filová)	168
Krekovičová, Eva: The Slovak folk ballad and the epic song from the geographical and local aspect	79	PhDr. Ján Kantár, CSc. is fifty years old (Svetozár Švehlák)	171
Šrámková, Marta — Sirovátka, Oldřich: To the relationship between the Czech and Slovak folk ballad	93	25 years of the activity of the Slovak ethnographical society at the Slovak Academy of Sciences (Ema Drábková)	172
Kraus, Cyril: The Slovak folk and literary ballad in the 19th century	103	The International Colloquium Slavistics in ethnographical science of the socialist countries — the recent state and perspectives, held in Smolenice (Viera Nosáľová)	181
Gašparíková, Viera: To the questions concerned with the relationships between ballads and folk prose	111	The exhibition of J. Dérer's photographs in Martin and Bratislava (Adam Pranda)	182
Liba, Peter: On the poetics of the folk ballad	115	BOOKREVIEWS AND REPORTS	
Kerulová, Marta: A specific character of the lyrical component in the			

ĽUDOVÁ BALADA — PROBLÉMY KOMPLEXNÉHO ŠTÚDIA ŽANRU

V nasledujúcom bloku uverejňujeme súbor štúdií o ľudovej balade, ktoré reprezentujú súčasnú úroveň bádania o tomto významnom druhu folklóru na Slovensku a zároveň uzatvárajú jednu tému úloh Štátneho plánu základného výskumu, ktorá sa plnila počas predchádzajúcich dvoch päťročníc.

Národopisný ústav SAV nadviazal na iniciatívu Komisie pre výskum ústnej slovesnosti pri Medzinárodnej spoločnosti pre etnografiu a folklór SIEF, ktorá sa podujala koordinovať práce na príprave Európskeho katalógu balád. Prvú etapu prác, ktorých koncepcia a metóda sa spresňovala na každoročných poradách (z jednotlivých porád boli vydané podrobné protokoly), mala tvoriť príprava národných katalógov. Predpokladom vyhotovenia slovenského katalógu bol súpis slovenských ľudových balád. Keďže nebola medzinárodne zjednotená definícia balady, začalo sa so širšie poňatým súpisom piesní s dejovou osnovou. Takto sa sústredil pomerne široký materiál z dostupných tlačených aj rukopisných prameňov, ktorý obsahuje okrem balád aj príbuzné epické piesne. Excerptovaný materiál v troch exemplároch tvorí archív epických piesní, usporiadaný na základe nasledujúcich kritérií: prvý exemplár opisu ukazuje zastúpenie epických piesní v pôvodných celkoch (jednotlivé tlačené zbierky a archívne fondy), druhý exemplár je triedený tematicky podľa návrhu medzinárodnej komisie a dáva prehľad o zastúpení jednotlivých typov, tretí exemplár je triedený podľa lokalít a umožňuje tak získať prehľad o územnom rozšírení jednotlivých typov. Takto usporiadaný archív, ktorý sa bude postupne dopĺňať excerptiou novopublikovaných zbierok, ako aj doteraz neprístupných archívov, slúži ako sústredená pramenná základňa pre porovnávacie štúdium. Orientáciu v ňom uľahčuje pripojená prehľadná karta tematického triedenia, súpis významnejších tematických typov s označením množstva variantov, ako aj súpis lokalít s označením počtu zápisov epických piesní podľa stavu v r. 1982. Kým sa nevytvoria priaznivejšie personálne aj organizačné predpoklady pre prípravu tlačeného katalógu, bude takto usporiadaný archív umožňovať porovnávacie štúdium aspoň prezenčným spôsobom.

Súpisové a triediace práce boli prípravnou fázou aj k publikácii S. Burlasovej V širom poli rokyta I., Slovenské ľudové balady, romance a novelistické piesne

(Tatran 1982, II. zv. 1983). Ide o antológiu všetkých v súčasnosti evidovaných typov epických piesní, ktorých prehľad uľahčuje tematický register (v II. zv.), vychádzajúci z formulovania konfliktu. Publikácia je generačne novým pohľadom na problematiku a publikuje aj viaceré dovtedy neevidované typy slovenských epických piesní.

V dňoch 9. 11. — 11. 11. 1982 usporiadal Národopisný ústav SAV pracovný seminár o problematike ľudovej balady, na ktorom odzneli príspevky na témy, ktoré sú obsiahnuté v nasledujúcich štúdiách. Jednotlivé štúdie sa zameriavajú na otázky charakteristiky balady a jej odlišenia od príbuzných druhov, na otázky analýzy a interpretácie balady, na otázky jej tematiky, poetiky, ekológie a života, na otázky jej priestorového rozšírenia v rámci Slovenska, ale aj na otázky interetnických vzťahov, ako aj vzťahov ľudovej balady k rozprávke a k balade umelej, a napokon na súvahu niektorých smerov skúmania balady. Takto orientované príspevky tvoria reprezentatívny súbor, ktorý dáva prehľad o súčasnej bádateľskej situácii, ktorej jednu etapu uzatvára, aby zároveň otvoril novú.

SOŇA BURLASOVÁ

V tejto časti uverejňujeme grafiky z jarmočných tlačí 19. storočia, vydávaných takmer 200 rokov Škarniclovou tlačiarňou v Skalici. Popri barokových, rokoko-
vých a klasicistických drevorezoch domáceho pôvodu sa používali na ilustráciu i staršie renesančné drevorezy kupované v zahraničí. Jarmočné tlače piesní ovplyvňovali dlhé obdobie spevnú kultúru širokých ľudových vrstiev.

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej
akadémie vied

Ročník 32, 1984, číslo 1

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej
akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ

Výkonná redaktorka
PhDr. ZORA VANOVIČOVÁ

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc.,
PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr.
Václav Frolec, CSc., PhDr. Viera Gašparí-
ková, CSc., doc. PhDr. Emília Horváthová,
CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová, CSc.,
PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan Leš-
čák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek, CSc.,
PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc. PhDr. Šte-
fan Mruškovič, CSc., PhDr. Viera Nosáľo-
vá, CSc., PhDr. Adam Pranda, CSc., prof.
PhDr. Antonín Robek, DrSc., PhDr. Viera
Urbancová, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného
povstania, n. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné pred-
platné Kčs 80,—

Rozširuje, objednávky a predplatné prijí-
ma PNS — ÚED, Bratislava, ale aj každá
pošta a doručovateľ. Objednávky do za-
hraničia vybavuje PNS — Ústredná expe-
dícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6,
884 19 Bratislava.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej aka-
adémie vied, 1984

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Ака-
демии Наук

Год издания 32, 1984, № 1

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии
Наук

Редакторы Д-р Боžена Филова и Д-р Зора
Вановичова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Клемен-
сова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes
der Slowakischen Akademie der Wissen-
schaften

Jahrgang 32, 1984. Nr. 1. Erscheint viermal
im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der
Slowakischen Akademie der Wissenschaf-
ten

Redakteure PhDr. Božena Filová und
PhDr. Zora Vanovičová

Redaktion: 81364 Bratislava, Klemenso-
va 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of
the Slovak Academy of Sciences

Volume 32, 1984, No. 1

Published quarterly by VEDA, the Pub-
lishing House of the Slovak Academy of
Sciences

Managing Editors PhDr. Božena Filová
and PhDr. Zora Vanovičová

Editor: 813 64 Bratislava, Klemensova 19

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de
l'Académie slovaque des sciences

Anné 32, 1984, No. 1

Parait quatre fois par an, Editions de VE-
DA, maison d'édition de l'Académie slova-
que des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et
PhDr. Zora Vanovičová

Rédaction: 813 64 Bratislava, Klemensova
19

Distributed in the socialist countries by
SLOVART Ltd., Leningradská 11, Brati-
slava, Czechoslovakia, Distributed in West
Germany and West Berlin by KUBON
UND SAGNER, D-8000 München 34, Post-
fach 68, Bundesrepublik Deutschland. For
all other countries, distribution rights are
held by JOHN BENJAMINS, B. V., Peri-
odical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Am-
sterdam HOLLAND

1. *St. Michaelis*
 2. *St. Peter et Paulus*
 3. *St. Martinus*
 4. *St. Nicolaus*
 5. *St. Blasii*
 6. *St. Leonardi*
 7. *St. Gervasii et Prothasii*
 8. *St. Medardi*
 9. *St. Eusebii*
 10. *St. Augustini*
 11. *St. Vincentii*
 12. *St. Iohannis Baptistae*
 13. *St. Petri ad Vincula*
 14. *St. Pauli*
 15. *St. Martini*
 16. *St. Gervasii et Prothasii*
 17. *St. Eusebii*
 18. *St. Augustini*
 19. *St. Vincentii*
 20. *St. Iohannis Baptistae*
 21. *St. Petri ad Vincula*

100
 100
 100